

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАТИКИ, МАТЕМАТИКИ І ЕКОНОМІКИ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ**

Назва курсу <i>Нормативний/Вибірковий</i>	Соціальна філософія Нормативний
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр Готельно-ресторанне господарство та туристичний бізнес
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2023-2024/ 4 семестр / 2 курс
Викладач	Букреєва І.В.
Профайл викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=TcSCl3wAAAAJ&hl=ru
Контактний тел.	096-094-48-25
E-mail:	irina.bukreeva@ukr.net
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	
Консультації	<i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б. Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Навчальний курс «Соціальна філософія» є невід'ємним складником системи підготовки фахівців за освітнім рівнем “бакалавр” і є необхідною складовою вивчення таких ОК, як «Філософія», «Соціологія», «Історія та культура України». Крім цього, курс «Соціальна філософія» широко використовує надбання різних суміжних наук, зокрема історії, соціології, філософії, культурології, етики, естетики, психології тощо.

Курс передбачає вивчення філософських та соціологічних аспектів становлення та розвитку онтологічних, гносеологічних, аксіологічних, деонтологічних проблем людини та соціуму, універсальних закономірностей, принципів та законів світобудови на мікро-, мезо- та макро рівнях. Під час філософського аналізу конкретних соціальних явищ соціальна філософія спирається на фундаментальні та спеціальні філософські та соціологічні теорії та концепції.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета: формування у здобувачів цілісного уявлення про специфіку філософського знання, розуміння багатоваріантності шляхів соціокультурного і цивілізаційного поступу людства та власне ставлення до них, особливості вирішення світоглядних запитів ХХІ століття, розкриття творчої ролі філософії та соціолога в сучасній культурі; формування у студентів уміння використовувати соціологічний підхід як важливий засіб і дійовий інструмент аналізу складних соціальних проблем у всіх сферах життя.

Завдання дисципліни: розуміння становлення, розвитку і вирішення найзагальніших проблем людства протягом розвитку світової філософії, включаючи історію української філософської думки як невід'ємної складової духовної культури людства; формування гуманістичного потенціалу особистості, її високої духовності та загальної культури; оволодіння принципами діалектичного мислення як універсального методу пізнавальної діяльності; розвиток логічного мислення, здатності самостійно аналізувати складні явища суспільного життя; свідомо використовувати наукову методологію в розв'язанні завдань соціологічної теорії і професійної практики; розвиток у студентів соціологічного мислення і соціологічної уяви; надання їм допомоги в розумінні сутності змісту соціальних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному ринковому суспільстві.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Загальні компетентності:

ЗК 02. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 07. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 09. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 07. Організувати процес обслуговування споживачів готельних, ресторанних та туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

РН 08. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами готельних, ресторанних та туристичних послуг.

РН 11. Застосовувати сучасні інформаційні технології для організації роботи закладів готельного, ресторанного та туристичного господарства.

РН 19. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	20	20	50

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ФІЛОСОФІЯ						
8	Тема 1. Філософія та її коло проблем	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	2, 4, 5,			впродовж четвертого навчального семестру (перший періодичний контроль)
8	Тема 2. Етапи розвитку філософії	Лекція (4 год.) Самостійна робота (4 год.)	2, 4, 9,			впродовж четвертого навчального семестру (перший періодичний контроль)

8	Тема 3. Філософський зміст проблеми буття	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	2, 4, 6,			впродовж четвертого навчального семестру (перший періодичний контроль)
6	Тема 4. Свідомість: її походження і сутність.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	6, 7, 8,			впродовж четвертого навчального семестру (перший періодичний контроль)
8	Тема 5. Методологія наукового пізнання.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	2, 4, 5			впродовж четвертого навчального семестру (перший періодичний контроль)
5	Тема 6. Філософія людини	Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	6, 7, 8			впродовж четвертого навчального семестру (перший періодичний контроль)

БЛОК 2. СОЦІОЛОГІЯ

8	Тема 7. Специфіка та структура соціологічного знання.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, ,4, 6,			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)
8	Тема 8. Етапи розвитку соціології	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 5, 7			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)

5	Тема 9. Соціальна структура суспільства	Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	3, 6, 10			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)
5	Тема 10. Соціальні норми та цінності.	Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	6, 7, 8			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)
7	Тема 11. Соціологія культури	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	1, 5, 7			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)
5	Тема 12. .Особистість у системі соціальних зв'язків	Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	2, 4, 9			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)
5	Тема 13. Соціальні інститути. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	2, 4, 6			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 14. Основи соціологічного дослідження.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 3, 6			впродовж четвертого навчального семестру (другий періодичний контроль)

7.2 СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Філософія та її коло проблем	<ol style="list-style-type: none"> 1. Буття як філософська категорія. 2. Свідомість як сутнісна характеристика людини 3. Специфіка наукового пізнання 4. Людини як суб'єкта пізнання
Тема 2. Етапи розвитку філософії	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антична філософія 2. Особливості та головні риси філософії Середньовіччя та Ренесансу 3. Проблеми, пошуки та досягнення філософії Нового часу та Просвітництва 4. Сучасна західна філософія: основні напрями та школи 5. Особливості розвитку вітчизняної філософії
Тема 3. Філософський зміст проблеми буття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні форми й способи існування буття. 2. Становлення й еволюція уявлень про матерію. 3. Сучасна наука про матеріальну єдність світу і його багатоманітності
Тема 4. Свідомість: її походження і сутність.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і структура свідомості. 2. Філософські концепції свідомості. 3. Свідомість як сутнісна характеристика людини.
Тема 5. Методологія наукового пізнання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські концепції пізнання. 2. Різноманіття форм пізнання, їх можливості та межі. 3. Рівні пізнавальної діяльності людини 4. Творчість та інтуїція у процесі пізнання.
Тема 6. Специфіка та структура соціологічного знання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предметна специфіка соціології як науки. 2. Структура соціологічного знання та функції соціології. 3. Місце соціології в системі суспільствознавства.
Тема 7. Етапи розвитку соціології	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні та суспільні передумови виникнення соціології. 2. Виникнення соціології як окремої науки та її інституціоналізація. 3. Особливості розвитку соціології у ХХ ст.
Тема 8. Соціологія культури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологія культури як наука: предмет, об'єкт та основні напрями досліджень. 2. Поняття, категорії і функції культури як соціального явища. 3. Культура - об'єкт соціологічного дослідження
Тема 9. Соціальні інститути. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сім'я та шлюб як соціологічні категорії.

	<p>2. Функції, форми та теорії сім'ї. Основні тенденції функціонування сім'ї на сучасному етапі.</p> <p>3. Особливості гендерної соціології як галузі соціології</p>
Тема 10. Основи соціологічного дослідження.	<p>1. Програма соціологічного дослідження.</p> <p>2. Методи та методологія соціологічного дослідження.</p>

7.3 СХЕМА КУРСУ (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
Філософія та її коло проблем	Обговорення теми. Усне опитування
Філософський зміст проблеми буття	Обговорення теми. Виконання творчого завдання
Методологія наукового пізнання.	Обговорення теми. Дискусія.
Філософія людини	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Специфіка та структура соціологічного знання.	Обговорення теми. Виконання творчого завдання
Етапи розвитку соціології	Обговорення теми. Бліц-опитування
Соціальна структура суспільства	Обговорення теми. Виконання тестових завдань
Соціальні норми та цінності.	Обговорення теми. Дискусія.
Соціологія культури	Обговорення теми. Виконання творчого завдання
Особистість у системі соціальних зв'язків	Обговорення теми. Виконання тестових завдань

7.4

СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Філософія та її коло проблем	<ol style="list-style-type: none"> 1. Онтологія та її сутність 2. Поняття світогляду, його структура, типи, функції. 3. Філософське вчення про цінності 4. Предмет філософії та особливості філософського мислення
Етапи розвитку філософії	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класичний період античної філософії: 2. Схоластика: загальна характеристика й основні етапи розвитку 3. Вільнодумство й раціоналізм епохи Просвітництва 4. Соціокультурні особливості ХХ століття та місце і значення філософії
Філософський зміст проблеми буття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Буття як філософська категорія. 2. Атрибути матерії: рух як спосіб існування матерії; простір і час як форми існування матерії; Основні передумови розвитку місцевого самоврядування в історії української держави
Свідомість: її походження і сутність.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відображення як генетична передумова свідомості. Формування свідомості в онтогенезі та філогенезі людини. 2. Мова як засіб спілкування і знакова система. 3. Моделювання свідомості. «Штучний інтелект».
Методологія наукового пізнання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Людина як суб'єкт пізнання. 2. Специфіка наукового пізнання 3. Поняття методу та методології наукового дослідження.
Філософія людини	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема людини в історії філософії. 2. Особистісний вимір людини. Поняття «індивід», «індивідуальність», «особистість» у філософському вимірі. 3. Філософські концепції антропосоціогенезу.
Специфіка та структура соціологічного знання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологія як наука. 2. Відмінність між об'єктом та предметом науки 3. Соціологія як поліпарадигмальна наука
Етапи розвитку соціології	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місце О. Конта в історії соціології.

	2. Ціннісно-нормативна зумовленість суспільства в розумінні Е. Дюркгайма
Соціальна структура суспільства	1. Критерії визначення соціальної структури. 2. Основні елементи та різновиди соціальної структури. 3. Природа та типи соціальної стратифікації
Соціальні норми та цінності.	1. Еволюція уявлень про суспільство в соціологічній думці. 2. Основні чинники соціальної інтеграції. 3. Соціальні цінності та соціальні норми.
Соціологія культури	1. Зміст культури як соціального явища. 2. Основні функції соціології культури. 3. Форми, види та типи культури в сучасному суспільстві вам відомі
Особистість у системі соціальних зв'язків	1. Особистість як предмет вивчення соціології. 2. Поняття, структура і типологія особистості. 3. Соціалізація особистості: поняття, основні етапи.
Соціальні інститути. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження.	1. Сім'я та шлюб як соціологічні категорії. 2. Функції, форми та теорії сім'ї. Основні тенденції функціонування сім'ї на сучасному етапі. 3. Особливості гендерної соціології як галузі соціології.
Основи соціологічного дослідження.	1. Основні методи збору даних у ході соціологічного дослідження 2. Передумови організації соціологічного дослідження.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	За семестр з курсу ОК проводяться два періодичні контролі (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки.
--	---

	<p>Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{\text{ср}}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $\text{ПК} = (X_{\text{ср}}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{\text{ср}} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $\text{ПК} = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $\text{КТ} = \text{ПК} + \text{ПКР} = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Здобувач має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.</p> <p>Підсумковим контролем є екзамен (проводиться відповідно розкладу), на його складання надається 100 балів за відповіді на теоретичні питання (3 питання по 30 балів) і відповідей на тестові завдання. Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $\text{ЗР} = (\text{ПО} + \text{Е}) / 2$</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 60 і більше балів отримує залік. Здобувач зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.
---	---

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література до модуля 1

1. Філософія: навчальний посібник. Київ: / [Ананьїн В. О., Горлинський В.В., Пучков О. О., Уваркіна О. В.]; під. ред. В. О. Ананьїна. Київ: ІСЗІ НТУУ «КПІм. І. Сікорського», 2018. 368 с.
2. Філософія: підручник / В. С. Бліхар, М. М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В. В. Левкулич, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440с.
3. Філософія [Електроний ресурс]: навч. посіб. / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська. Київ : КНЕУ, 2019. 368с.
4. Воронюк О. Л. Філософія. Київ: Вид-во «Медицина», 2018. 216с.
5. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник. Одеса: 2019. 304 с.
6. Надольний І. Ф. Філософія: посібник. Київ: Вікар. 2019, 412 с.
7. Зарудний Є. О. Філософія: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2018, 202с. 1
8. Ільїн В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: підручник. Київ: "Альтерпрес", 2020, 328с.
9. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2021, 139с.
10. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. Філософія: підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784с.

Основна література до модуля 2

1. Підходи до класового аналізу. За ред. Е. О. Райта; переклад з англ. О. Симончук. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В.Шовкун, А.Олійник. - К.: Основи, 1999. 726 с.
3. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
4. Вербець В. Соціологія: навч. посібн. В. Вербець, О. Субот, Т. Христюк. К.: Кондор. 2009. 550 с.
5. Дворецька Г. Соціологія: навч. посібн. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: 2002. 472 с.
6. Кузьменко Т. Соціологія: навч. Посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
7. Подольська Є. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей. К.: Інкос, 2009. 353 с.
8. Пилипенко В., Вишняк О., Куценко О. Спеціальні та галузеві соціології. К, 2004.
9. Сірий Є. Соціологія: спеціальні та галузеві соціології. К., 2004.
10. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій : підручник. Львів : Кальварія, 2003. 543 с.

Додаткова до модуля 1

1. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голова редкол. В. І. Шинкарук.К. : Абрис, 2002. 742 с.
2. Філософський словник соціальних термінів / В. П. Андрущенко [та ін.] ; заг. ред. В. П. Андрущенко. 3. вид., доп. К. ; Х. : Видавництво "Р.И.Ф.", 2005. 672 с.
3. Хамітов Н.В. Філософський словник. Людина і світ / Н. В. Хамітов, С. А. Крилова. К. : КНТ : Центр навчальної літератури, 2007. 264 с.
4. Бондаревич І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Запоріж. нац. техн. ун-т. Запоріжжя: ЗНТУ, 2012. 251 с.
5. Онофрійчук О.А. Філософія : навч.-метод. посіб.; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Навч.-наук. ін-т історії та права. Херсон : Грінь Д. С. [вид.], 2014. 222 с.
6. Соціальна філософія [Електронний ресурс] : навч. посіб. для самост. роботи аспірантів / В. О. Ананьїн, В. В. Горлинський, О. О. Пучков, О. В. Уваркіна ; за ред. д. філос. н., проф. В. О. Ананьїна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 299 с.
7. П'янзін С. Д. Основи соціальної філософії: навч. посіб. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. 152 с.
8. Соціальна філософія: навчальний посібник. Київ: / [Ананьїн В. О., Горлинський В.В., Пучков О. О., Уваркіна О.В.]; під. ред. В. О. Ананьїна. Київ: ІСЗЗІ НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського», 2021. 320 с.

Додаткова до модуля 2

1. Брейс А. Анкетування: Розробка опитних листів, їх роль і значення при проведенні ринкових досліджень / Пер. з англ. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2005. 336 с.
2. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок. (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 301 с.
3. Соціологія: Підручник / За ред. Н. П. Осіпової К.: Юрінком Інтер, 2003. 336 с.
4. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г. Городяненко. К.: Академ видав, 2008. 456 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті.

1. Інститут соціології НАН України <http://www.i-soc.com.ua>
2. Київський міжнародний інститут соціології <https://www.kiis.com.ua>
3. GfK Ukraine www. <https://www.gfk.com/uk-ua>
4. Социологическая группа «Рейтинг» (Rating Group Ukraine) <http://ratinggroup.ua>
5. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва <https://dif.org.ua>
7. Центр SOCIS <http://socis.kiev.ua>
8. ispp.org.ua – офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України
9. <http://socionet.ru/> - Соціонет – інформаційний простір з суспільних наук
10. <http://www.ras.ru/russian/RAS/ofcrrp.html> – відділення філософії, соціології, психології і права РАН.
11. <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури

12. <http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/> - бібліотека соціологічної літератури
13. www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ).
14. www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України)
15. www.sociology.kharkov.ua (Домашня сторінка харківських соціологів)
16. www.i-soc.com.ua (Домашня сторінка Інституту соціології НАН України)